

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ВНЗ «Національна академія управління»

проф.

Сергій ЄРОХІН

«30» січня 2024 року

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
докторської дисертації**

Штань Марини Володимирівни

**на тему: «Економічна політика держави в умовах глобальної нестабільності»
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

1. Актуальність теми дослідження. В умовах сучасного динамічного глобалізаційного розвитку економік багатьох країн особливої наукової та практичної актуальності набуває проблема ефективного управління як на макро-, так і на мікрорівнях. Поглиблення дисбалансів в економіці України призводить до неефективного використання національного потенціалу та поширення негативних соціально-економічних наслідків. У таких умовах актуалізується необхідність активного впливу держави на розвиток економічних процесів для її глибокої трансформації у контексті досягнення цілей сталого розвитку.

Динамічний розвиток національної економіки супроводжується підвищенням рівня диференціації соціально-економічних відносин унаслідок поглиблення суперечностей, викликаних глобалізацією світогосподарських процесів. Трансформаційні процеси в Україні засвідчили несформованість дієвих інструментів здійснення економічної політики держави. Вихід економіки на траєкторію стійкого зростання може бути забезпечений на основі оптимальної моделі реалізації економічної політики держави. На сучасному етапі економіка України перебуває у точці біфуркації, а тому слід здійснити вибір стратегічної моделі її подальшого модернізаційного розвитку.

Саме тому дослідження теоретико-методологічного підґрунтя та практичного інструментарію економічної політики держави є вкрай важливим і має бути спрямованим на забезпечення сталого розвитку національної економіки та основи формування ендогенної моделі повоєнного відновлення.

2. Зв'язок теми дослідження з планами науково-дослідних робіт. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт ВНЗ «Національна академія управління» за темами:

- «"Зелене" зростання та циркулярна економіка: українські перспективи післявоєнного відновлення» (номер державної реєстрації 0122U202055), у межах

якої авторкою проаналізовано інструменти економічної політики в умовах глобальної нестабільності та визначено концептуальні засади її реалізації;

- «Цифровізація соціально-економічних систем: сучасний стан та перспективи розвитку» (номер державної реєстрації 0122U202056), у межах якої авторкою розкрито вектори та ідентифіковано тренди модифікації економічної політики держави в умовах всеохопної цифровізації суспільного розвитку.

3. Особистий внесок здобувача в одержанні наукових результатів. Дисертація є одноосібно виконаною науковою роботою. Теоретичні узагальнення, основні положення, висновки, пропозиції й інші наукові результати, які виносяться на захист, отримані автором самостійно. Особистий внесок автора у роботи опубліковані у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць. У дисертації використані лише ті ідеї та положення, що є результатом власних досліджень автора.

Найбільш вагомими теоретичними результатами отримано з використанням діалектичного і системного підходів до моделювання сучасних і класичних соціально-економічних процесів, з використанням традиційних положень економічної теорії, економічної політики, фінансів та державного управління і регулювання.

У роботі застосовано сучасні методи: *системний аналіз* – при дослідженні теоретико-методологічних засад розвитку економічної політики держави; *абстрактно-логічний* – для визначення сутності основних понять, визначень і категорій; *історичний* – у дослідженні генезису й еволюції впливу держави на розвиток економічних процесів; *діалектичний* – для розгляду явищ у їх взаємозв'язку і розвитку, єдності та боротьбі протилежностей; *статистичний аналіз та економіко-математичне моделювання* – для визначення взаємозв'язку заходів державного впливу та економічної динаміки; *табличний і графічний методи* – для наочного зображення тенденцій розвитку національної економіки в умовах глобальної нестабільності.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються. Теоретичною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України, що регламентують розвиток національної економіки, закони України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерства цифрової трансформації України; дані Світового банку і Організації економічного співробітництва та розвитку, інформація закордонних статистичних інтернет-ресурсів, монографії та наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем розвитку економічної політики, національної економіки, матеріали вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференцій, власні розрахунки та спостереження.

5. Основні результати дослідження, ступінь їх наукової новизни та значущості, полягає в наступному:

уперше:

– побудовано концептуальну модель реалізації економічної політики держави під впливом глобалізаційних процесів, що передбачає сукупність принципів, правил та інструментів захисного та стимулювального спрямування,

яку покладено в основу подальших розробок для обґрунтування сценарію ефективного економічного розвитку в умовах глобальної нестабільності;

– запропоновано багаторівневу типологізацію економічної політики за конкретними ознаками, до яких віднесено: суб'єкти генерування, середовище прояву, інструментарій здійснення заходів непрямого впливу, що надало змогу виявити сутнісні характеристики у всіх формах прояву, встановити функції, які виконує економічна політика, ідентифікувати мету її застосування. Це дозволило візуалізувати ступінь її інституційного та функціонально-структурного виміру як явища і процесу, реалізація якого видозмінюється залежно від суб'єктів, які його застосовують, об'єктів, на які розповсюджується дія економічної політики, простору застосування і цілей здійснення;

– обґрунтовано науково-методичні підходи до оцінювання економічної політики, обумовленої використанням новітнього інструментарію, застосування якого дозволило виокремити і охарактеризувати політику підтримання інклюзивного ендогенного економічного зростання, змістовною основою якої є забезпечення національного розширеного відтворення на основі створення нових національних порівняльних переваг, повоєнного відновлення та досягнення сталого розвитку;

- розроблено та обґрунтовано Концепцію макроекономічної політики України в умовах глобальної нестабільності, яка ґрунтується на систематизації поглядів на розкриття сутнісних особливостей об'єктів і суб'єктів впливу, комплексному підході до використання інструментарію та принципів регулювального впливу, що в сукупності формують методологічну основу ефективної й дієвої економічної політики в умовах глобальної нестабільності;

удосконалено:

– методологію дослідження економічної політики держави за умов глобальних дисбалансів на основі конкретизації елементної структури (інструменти економічної політики, спрямовані на запобігання кризовим явищам, антикризове регулювання і зменшення наслідків кризи, інструментарій економічної політики щодо подолання кризи) та обґрунтування ключових вимог до антикризового впливу з їх групуванням на основі врахування характеру регулюючих впливів та всіх потенційних наслідків і взаємозв'язків. Такий підхід, на відміну від існуючих, дозволив розкрити вектори реалізації економічної політики в умовах глобальних дисбалансів;

– теоретичні підходи до розкриття еволюції трактування сутності економічної політики держави у частині виокремлення її функціональних складових, макроекономічних векторів реалізації, обґрунтування методологічних підходів на основі узгодження інтересів макросуб'єктів, окреслення переліку управлінських функцій та закріплення їх за певним механізмом реалізації, що базуються на застосуванні нових концептуальних засад;

- методологічні підходи до аналізу концептуально-теоретичних засад економічної політики в Україні, що передбачають використання системи ідентифікаторів на шляху досягнення стратегічних цілей економічної політики, вчасне переформатування її принципів, основних методів та інструментів, що в

умовах реалізації стратегії європейської інтеграції сприятимуть розвитку української економіки, а вдосконалення економічної політики має здійснюватися на засадах поглиблення економічної децентралізації, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, посилення прозорості рішень державних інституцій;

- систематизацію чинників, що визначають ефективність інституційних форм впливу держави на економічні процеси, до яких належать особливості організації державного урядування, структура економіки, виваженість упровадження системних змін в економіці, оперативність ухвалення державних рішень та рівень їхньої узгодженості з інтересами суспільства;

- теоретико-методологічні засади концептуальної моделі державної структурної модернізації національної економіки відповідно до засадничих принципів формування економіки сталого розвитку, що передбачає узгодження економічних, екологічних та соціальних аспектів та дає змогу забезпечити можливість формування стратегічних пріоритетів, підпорядкованих національним інтересам розвитку України;

- удосконалено та обґрунтовано лінійний алгоритм розробки та реалізації монетарної політики в умовах фінансової глобалізації, що складається з восьми етапів і, на відміну від існуючих підходів, враховує стратегічний і програмний аспекти розробки і реалізації монетарної політики на національному рівні в глобальному контексті;

набули подальшого розвитку:

- парадигма інституціоналізму як альтернатива неокласичній традиції у частині посилення впливу інститутів на формування та реалізацію економічної політики, що посилює актуальність цього напряму економічної думки, значення систематизації, узагальнення та вдосконалення концептуальних засад її сутності. Таким чином, розроблення методології аналізу та наукового супроводу інституційних трансформацій економічної політики держави дає змогу, з одного боку, отримати істотні результати для поглиблення теоретичного підґрунтя, а з іншого – запропонувати практичні рекомендації, спрямовані на синтез різних підходів до розуміння впливу держави на перебіг економічних процесів;

- концептуальні підходи до формування напрямів економічної політики у вимірі науково-теоретичних і прикладних рекомендацій з обґрунтування її стратегічних пріоритетів на основі чітких сценаріїв реалізації та визначення стратегічних цілей України, які передбачають пріоритет соціально- економічної доцільності, раціональності та виваженості над прямим державним втручанням, використання здебільшого економічних методів впливу на перебіг економічних процесів, мінімізацію бар'єрів для розвитку підприємництва та формування конкурентоспроможного національного бізнесу;

- теоретичні підходи до обґрунтування напрямів адаптації в Україні світового досвіду інституційного впливу на економіку європейських практик, серед яких імплементація базових економічних інститутів, формування цілісної системи економічних інститутів у кожній підсистемі економіки, надання їм суспільної легітимності на основі адекватного відображення у системі

нормативно-правового регулювання, врахування поточних загроз національній економіці нашої країни;

- концептуально-методичні підходи до формування інструментарію для забезпечення конкурентоспроможності, що базуються на компонентах визначення конкурентних переваг й характеризуються ресурсним, кадровим, інноваційним потенціалом, доповнюються моделлю управління ними, що надає змогу формувати взаємозв'язки зі стратегіями конкурентоспроможності. Застосування такого підходу відкриває можливості для визначення конкурентного потенціалу та ухвалення державними інституціями обґрунтованих рішень щодо вибору стратегії забезпечення і підтримання національної конкурентоспроможності;

- трактування напрямів модернізації економіки України на основі різновекторного розвитку інновацій, які сприятимуть зміцненню економічної безпеки держави на основі концентрації ресурсів на інноваційно-активних суб'єктах господарювання. На основі логіко-концептуальної моделі доведено, що під впливом інновацій створюється підґрунтя для розробки ефективних технологій та їх упровадження у національну економіку;

- методологічний інструментарій забезпечення державної інноваційної політики, що дасть змогу поглибити розуміння доцільності активізації ролі держави у вирішенні стратегічних питань забезпечення поступального розвитку національної економіки, а також актуалізувати проблематику посилення функцій контролювання та координування, які виконує держава;

- напрями обґрунтування реалізації визначених пріоритетів і завдань у сфері державної політики регулювання та стимулювання розвитку національної економіки, що передбачає корегування діяльності органів державної та місцевої влади, формування довіри до владних інститутів, налагодження надійних двосторонніх каналів комунікації між владою та громадянським суспільством;

- підходи до визначення теоретичних закономірностей забезпечення реіндустріалізації національної економіки, що сприятиме визначенню концептуальних засад, основних цілей і завдань створення відповідної системи та формування державної політики відповідного спрямування в Україні. Обґрунтовано, що система забезпечення реіндустріалізації економіки України має бути комплексною та багаторівневою, організованою на державному, регіональному і місцевому рівнях. На всіх із них мають бути впроваджені єдині принципи, ключові процеси та універсальні механізми. Практичною реалізацією запропонованих рекомендацій має стати прийняття Програми національного інноваційного розвитку України як базового нормативно-правового акту у відповідній сфері;

- науково-методичні підходи до структурування процесу фіскального регулювання шляхом розробки структурно-логічної схеми механізму фіскального регулювання в економічній політиці України, який, на відміну від існуючих підходів, має в основі блок-схему фіскального регулювання з метою забезпечення макроекономічної рівноваги в умовах нестабільності, що базується на єдності мети і завдань та співвідношення інструментів впливу на об'єкт

регулювання з боку суб'єктів і дозволяє, відповідно, здійснювати ефективне регулювання міжбюджетних відносин;

- науково-методичні підходи до економіко-математичного моделювання фіскальної політики України шляхом побудови багатофакторної регресійної моделі динаміки доходів державного бюджету України, які, на відміну від існуючих, враховують максимальну кількість найбільш значущих чинників та можуть бути використані для прогнозування цільових показників економічного розвитку України з метою формування економічної політики в умовах нестабільності;

- застосування виробничої функції Кобба-Дугласа як інвестиційної моделі економічного зростання, що, на відміну від існуючих підходів, розкриває функціональну залежність ВВП на душу населення як індикатора економічного зростання від валового нагромадження в економіці України та середньої щомісячної заробітної плати, яка визначає вартість праці.

6. Практичне значення роботи полягає в тому, що теоретико-методичні результати виконаного дослідження можуть бути використані для обґрунтування економічної політики держави в умовах глобальної нестабільності.

Найважливіші теоретичні розробки та практичні результати дисертаційної роботи знайшли застосування в роботі органами державної влади, установами та організаціями, що підтверджено відповідними довідками про впровадження в діяльність:

- Міністерства економіки України під час розробки та опрацювання стратегічних програмних документів щодо соціально-економічного розвитку України, зокрема, спрямованих на впровадження сучасних методологічних підходів до складання і моніторингу стратегічних програмних документів і проведення сценарного передбачення соціально-економічного розвитку України (довідка № 4602-05/60875-07 від 24.12.2021 р.);

- Міністерства закордонних справ України при здійсненні моніторингу та оперативному інформуванні національних експортерів про потенційні можливості розширення їхньої присутності на світових товарних ринках, а також участі українських підприємств у тендерах та конкурсах з реалізації інвестиційних та інфраструктурних проєктів за кордоном (довідка № 213/07-781-66 від 13.01.2022 р.);

- Стратегічної групи «Софія» при обґрунтуванні алгоритмів реалізації економічної політики держави за цілою низкою її функціональних напрямів сприяння розвитку національного підприємництва умовах посилення конкуренції (довідка № 63 від 25.11.2021 р.);

- Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки при обґрунтуванні напрямів активізації інвестиційно-інноваційної політики держави на основі використання потенціалу публічних закупівель та можливостей локалізації у національній промисловості, а також визначення напрямів виникнення мультиплікативних ефектів унаслідок запропонованих заходів (довідка № 38 від 17.02.2022 р.);

- МГО «Міжнародна академія інформатики» при розробці програмних рекомендацій щодо реалізації економічної політики для сприяння здійсненню

інноваційної діяльності у сфері інформатики та процесах діджиталізації суспільства на 2023-2024 роки (довідка № 2623-06/08 від 11.08.2020 р.);

Окремі теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються в освітньому процесі ВНЗ «Національна академія управління» при проведенні лекцій та практичних занять з навчальних дисциплін «Макроекономіка», «Політекономія», «Центральний банк і грошово-кредитна політика» (акт впровадження від 25.09.2023 р.).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 38 наукових працях, із них: 3 статті у наукових виданнях, що індексуються у Scopus та Web of Science, усі у виданнях, віднесених до третього та четвертого кuartилів (Scopus Q3 та Scopus Q4) відповідно до класифікації SCImago Journal; 18 статей у фахових наукових виданнях України; 3 розділи у колективних монографіях, а також 14 публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів і тез доповідей міжнародних та всеукраїнських наукових й науково-практичних конференцій, семінарів і круглих столів. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та наказу МОН України № 1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

8. Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи доповідались і були схвалені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, науково-практичних столах та форумах, зокрема: Всеукраїнському круглому столі «Сучасні економічні теорії: історія, методологія та перспективи розвитку» (Київ, 2016); II Міжнародній науково-практичній конференції «Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри» (Кропивницький, 2017); Науково-теоретичному семінарі «Міждисциплінарні дослідження: теоретико-методологічні виміри» (Київ, 2017); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Економічні перспективи підприємництва в Україні» (Ірпінь, 2017); «Круглому столі до 100-річчя НАН України «Роль економічної науки у суспільному розвитку» (Київ, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки» (Ужгород, 2018); II International Scientific and Practical Conference «Global Imperatives for Business and Law Development» (Київ, 2019); Міжнародній науковій конференції «Геоелектронічні виклики для країн G7» (Київ, 2019); VIII Міжнародному бізнес-форумі «Наука-бізнес-освіта: стратегічне партнерство» (Київ, 2020); Міжнародній науково-практичній конференції КНУ імені Тараса Шевченка «Принциповий прагматизм» ЄС – наслідки для Східної та Південно-Східної Європи: політичні, економічні, правові та комунікаційні аспекти» (Київ, 2021); X Міжнародній науковій інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (Київ – Rzeszow, 2021); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної

трансформації соціально-економічних систем» (Кропивницький, 2021); V Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації» (Київ, 2022); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тренди поведінки споживачів товарів і послуг» (Рівне, 2022); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: теорія і практика» (Київ, 2022); X Міжнародному бізнес-форумі «Наука-бізнес-освіта: стратегічне партнерство» (Київ, 2022); XV Міжнародній науково-практичній конференції «Умови економічного зростання в країнах з ринковою економікою» (Переяслав, 2022); Міжнародній науковій інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (Київ, 2023).

9. Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертаційна робота написана державною мовою, текст викладено науковим стилем, робота відзначається логічною структурною побудовою. Стель викладу наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує достовірність і легкість сприйняття.

10. Загальний висновок. Дисертація Штань М.В. на тему: «Економічна політика держави в умовах глобальної нестабільності» відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, яка подана на здобуття ступеня доктора наук, за актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам п. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Рекомендувати дисертаційну роботу Штань Марини Володимирівни на тему: «Економічна політика держави в умовах глобальної нестабільності», подану на здобуття ступеня доктора наук до захисту у докторській раді Д 26.889.01 за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Рецензент

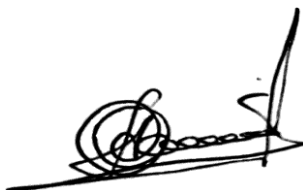
Сергій ЄРОХІН

Рецензент

Юлія КОСТИНЕЦЬ

Рецензент

Петро ОВЧАР

«30» січня 2024 р.